

система розвитку післядипломної педагогічної освіти: виклики та сучасні рішення» (м. Сєвєродонецьк, 07 листопада 2019 р.). ЛОІППО, м. Сєвєродонецьк, С. 12-14.

4. Merriman J. Enhancing counselor supervision through compassion fatigue education. *Journal of Counseling & Development*. 2015;93(3)pp.370–378.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Харченко Анжела Станіславівна

к. психол. н., доцент
anzhelaohara@gmail.com

Гончарова Наталія Олексіївна

к. психол. н., доцент
goncharova.poltava@gmail.com

Юдіна Наталія Олександрівна

к. психол. н., доцент
nata.yudina17@gmail.com

Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка

У сучасних умовах розвитку науки і суспільних відносин актуальним завданням підготовки фахівців є не лише набуття ними ґрунтовних знань і вмінь, а й особиста участь у професії, постійне прагнення до професійного самовдосконалення, ціннісне ставлення до професійної діяльності. Тому важливим завданням є розвиток професійної спрямованості майбутніх фахівців, зокрема студентів-психологів. Адже виражена професійна спрямованість передбачає наявність у майбутніх психологів професійних потреб, мотивів, цінностей орієнтацій, що втілюються в певних уявленнях, настановах, цілях та активній діяльності по їх досягненню.

Аналіз наукової літератури показав, що професійна спрямованість визначається як один з видів спрямованості особистості, прояв загальної спрямованості у професійній діяльності, системна характеристика особистості [1;6;8].

У першому векторі розгляду професійна спрямованість розкривається через устремління, бажання, потребу й можливість індивіда виконувати певну діяльність, а також схильність і здатність. У цьому підході приділяється увага професійно важливим якостям суб'єкта [6].

Другий вектор розгляду професійної спрямованості передбачає вивчення взаємовпливу професійної діяльності й особистості суб'єкта, невіддільності професійного й особистісного розвитку, ролі особистісних особливостей суб'єкта в реалізації професійної діяльності, значення гармонізації

особистісного і професійного аспектів розвитку людини для ефективної організації професійної діяльності [1;6].

Проблемі професійної спрямованості студентів-психологів присвячено низку досліджень (Н. Б. Іванцова [2], О. Л. Мачушник [3], В. В. Петришин [4], Т. Є. Тітова [5], Н. Ф. Шевченко [7] та інші). Проте, в психології бракує досліджень, в яких порівнювалися б особливості професійної спрямованості майбутніх психологів денного і заочного відділень.

Нашим дослідженням було охоплено 60 студентів (із них 30 осіб денного та 30 осіб заочного відділень) II-IV курсів бакалаврату I курсу магістратури факультету психології і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

У дослідженні були використані такі методики: опитувальник професійної спрямованості (за Д. Голландом), «Мотиви вибору професії» (за А. Аркадьєвим), «Структура мотивації трудової діяльності» (за К. Замфір), «Якорі кар'єри» (за Е. Шейном, адаптація В. Чикер і В. Винокурової), діагностики особистості на мотивацію до успіху (за Т. Елерсом), діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач (за Т. Елерсом). Обрані методики відповідають вимогам стандартизації, валідності, надійності та співвідносяться з метою роботи та завданнями дослідження.

У результаті дослідження було виявлено, що реалістичний тип спрямованості особистості мають 13,3 % студентів заочного відділення та 23,3 % студентів денного відділення. Ці досліджувані схильні займатися конкретними об'єктами та їх практичним використанням.

13,3 % студентів заочного відділення та 16,7 % студентів денного відділення належать до інтелектуального типу особистості. Ці досліджувані орієнтовані на розумову працю, у них переважають теоретичні та, деякою мірою, практичні цінності.

По 20,0 % студентів заочного і денного відділень продемонстрували соціальний тип особистості; вони звикли налаштовуватися на такі цілі й завдання, які дають змогу встановити тісний контакт з довколишнім середовищем.

Значна розбіжність спостерігається в належності до конвенційного типу особистості (33,3 % студентів заочного відділення та лише 13,3 % студентів денного відділення). Конвенційний тип віддає перевагу чітко структурованій діяльності.

13,3 % студентів заочного та 16,7 % студентів денного відділень належать до підприємницького типу особистості; вони надають перевагу суто керівним, «чоловічим» ролям, в яких можуть задовольнити свої потреби у визнанні й домінантності.

Найменша кількість досліджуваних належать до артистичного типу особистості (лише 6,8 % студентів заочного і 10,0 % студентів денного відділень). Ці респонденти відхиляються від суворо структурованих проблем та видів діяльності, які передбачають велику фізичну силу.

Таким чином, більшість студентів денного відділення мають реалістичний, тоді як більшість студентів заочного відділення – конвенційний тип особистості. Показники за іншими типами знаходяться приблизно на однаковому рівні.

Отримані результати свідчать, що при виборі професії студентами заочної форми навчання (73,3 % осіб) здебільшого керували внутрішні індивідуально-значущі мотиви. Це виявляється у прагненні досліджуваних стати високкваліфікованими спеціалістами з метою самовдосконалення та забезпечення матеріальних потреб.

Обираючи професію, студенти денного відділення (66,7 % осіб), керувалися переважно зовнішніми позитивними мотивами. Ці досліджувані вважають обрану професію своїм покликанням і бажають творчо в ній розкритись та проявити себе.

Структура мотивації студентів денного відділення є найбільш професійно спрямованою та більш сприятливою для майбутньої професійної діяльності за фахом порівняно зі структурою мотивації студентів заочного відділення.

У студентів денної форми навчання були виявлені такі домінуючі кар'єрні орієнтації: «Інтеграція стилів життя» (33,3 % осіб орієнтовані на інтеграцію різних аспектів життя), «Слугування добру» (30,0 % осіб, основними цінностями яких є люди та робота на їхнє благо) та «Підприємництво» (23,3 % осіб бажають створювати щось нове, готові до ризику і прагнуть долати перешкоди).

Домінуючими кар'єрними орієнтаціями студентів заочної форми навчання продемонстровано такі: «Стабільність роботи та місця проживання» (33,3 % осіб, потребою яких є безпека та стабільність, передбачуваність життєвих подій), «Автономія (незалежність)» (30,0 % осіб бажають звільнитися від організаційних вимог, правил та обмежень) та «Менеджмент» (23,3 % осіб орієнтовані на об'єднання зусиль інших людей, поєднання різних функцій організації та повноту відповідальності за кінцевий результат).

Кар'єрні орієнтації «Професійна компетентність» і «Виклик» виявилися у майже однакової кількості студентів різних форм навчання (відповідно по 13,4 % осіб).

Дуже високий рівень мотивації до успіху більше властивий студентам заочного відділення (63,3 % осіб) порівняно зі студентами денного відділення (53,3 % осіб). Водночас помірно високий рівень мотивації більше виражений у студентів денного відділення (43,3 % осіб), ніж у студентів заочного відділення (36,7 % осіб). Середній рівень мотивації до успіху виражений лише у студентів денного відділення (3,4% осіб); низький не спостерігається ні серед студентів денного, ні серед студентів заочного відділення.

За виявом низького рівня мотивації уникнення невдач студенти заочного відділення мають вищі показники (40,0 % осіб), ніж студенти денного відділення (23,3 % осіб). Середній рівень мотивації уникнення невдач більше представлений у студентів денного відділення (60,0 % осіб), ніж у студентів заочного відділення (53,3 % осіб). Високий рівень мотивації уникнення невдач

продемонстрували 13,3 % студентів денного і 6,6 % осіб заочного відділення. Дуже високий рівень за цим показником був виявлений лише у 3,4 % студентів денного відділення.

Отже, у студентів денного відділення мають місце вищі показники мотивації уникнення невдач, ніж у студентів-заочників.

Таким чином, студенти денного відділення мають вищий рівень розвитку професійної спрямованості, ніж студенти заочного відділення.

Результати проведеного дослідження засвідчили необхідність проведення у середовищі студентів денного та заочного відділень корекційно-розвивальних заходів, спрямованих на підвищення рівня їх професійної спрямованості, а також мотиваційної готовності до здійснення професійної діяльності. Це й буде перспективою подальших досліджень даної проблеми.

Список використаних джерел

1. Гончарова Н. О., Харченко А. С. Творчо-гуманістична спрямованість кар'єрного проектування майбутніх учителів. Психологія і особистість. 2017. № 2 (12). С. 241-249.
2. Іванцова Н. Б. Розвиток професійної спрямованості особистості на різних етапах онтогенезу. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні та психологічні науки. 2013. № 2. С. 328-338.
3. Мачушник О. Л. Вивчення особливостей професійної спрямованості майбутніх психологів. Теорія і практика сучасної психології. Збірник наукових праць. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. №2. Т.2. С. 77-81.
4. Петришин В. В. Формування професійно значущих якостей студентів-психологів. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна. 2014. Вип. 1. С. 149-160.
5. Тітова Т. Є. Особливості професійної спрямованості студентів-психологів з різним рівнем саморегуляції. Психологія і особистість. 2019. № 1 (15). С. 146-157.
6. Харченко А. С. Психологічний аналіз професійної спрямованості студентів-педагогів. Наука і освіта. 2015. № 1. С. 177-183.
7. Шевченко Н. Ф. Дослідження професійної спрямованості майбутніх психологів. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2013. № 1 (5). С. 95-101.
8. Юдіна Н. О. Дослідження полімотивації студентів у контексті теорії багатовимірної особистості. Психологія і особистість. 2017. № 2(12). С. 194-203.